

Moderna Tider den 9 juli 2002

Sverige ska bli bäst i världen

Globaliseringsdebatten har fastnat i för och emot. Nu är det dags att gå vidare. Med lägre skatter och mer pengar till forskning kan Sverige bli rikast i världen.

Globaliseringen ställer den svenska politiken inför nya utmaningar. Ändå spelar frågan om vilka dessa utmaningar är, och hur de ska mötas, knappast någon roll i partiernas debatt inför valet. I stället dominerar debatten av Attacs agitation. Paradoxalt nog förefaller globaliseringsmotståndarna göra samma analys som de mest entusiastiska förespråkarna, nämligen att det inte längre är möjligt för väljare och politiker att påverka det egna landets utveckling. Den stora debattfrågan är i stället om man är för eller emot globaliseringen. Men såväl forskning som erfarenhet tyder på att globaliseringen lämnar stort utrymme för ett land att föra en egen politik. Låg inflation, full sysselsättning, god tillväxt, en rättvis inkomstfördelning och budgetbalans och offentliga utgifter är mål som går att nå också i en globaliserad värld. Valet av medel blir dock annorlunda.

Till exempel ökar globaliseringen risken för svåra bakslag för de länder som för en tillväxthämmande politik. Och även om globaliseringen inte minskar möjligheten att i absoluta tal lyfta de lägsta inkomsterna, gör den ökade internationella rörligheten det svårare för en enskild stat att topphugga de högsta inkomsterna. För Sveriges del är globaliseringens mest påtagliga uttryck den gränsöverskridande omstruktureringen av näringslivet. Vårt beroende av ett fåtal stora företag gör Sverige mer inblandat i denna process än de flesta andra industriländer. Omstruktureringen äger rum på flera plan. Ägandet av företagen internationaliseras världen över. Denna förändring går just nu snabbare i Sverige än i alla andra industriländer.

Under tiden sker en omfattande omorganisering av företagen genom fusioner och så kallad outsourcing. En ledstjärna i denna process är specialisering i och utveckling av företagens kärnområden samtidigt som företagens verksamheter omlokaliseras.

De gamla produktionskomplexen, där en mängd verksamheter var samlade under samma tak, eller i varje fall på samma plats, bryts upp i sina beståndsdelar.

Varje enskild verksamhet kan lokaliseras där den förväntas ge bäst lönsamhet. Det uppstår en situation där länderna konkurrerar om att dra till sig rörliga produktionsfaktorer.

Om Sverige i denna process skulle satsa på låga kostnader som huvudsaklig konkurrensfördel kommer de svenska industriarbetarlönerna till slut att bestämmas i Peking och inte i Sverige.

För en positiv utveckling krävs i stället ett inflöde och en tillväxt av kunskapsintensiv och högteknologisk verksamhet. Sverige måste erbjuda en attraktiv miljö för företag och människor med denna inriktning.

För att uppnå detta behövs en nationell politisk strategi för att möta globaliseringen. Till att börja med måste in- och utvandringspolitiken förändras. Runt förra sekelskiftet var arbetskraftens rörlighet den stora utjämnaren mellan länderna. Både de som flyttade till USA och de som stannade kvar i Sverige fick högre löner. Skillnaderna mellan länderna minskade, omflyttningen tog med sig idéer och erfarenheter som berikade ekonomierna.

Sverige måste på samma sätt ta vara på dem som redan sökt sig hit och utnyttja de möjligheter som EU:s utvidgning skapar. Företag som vill bedriva en mer omfattande kunskapsintensiv och högteknologisk verksamhet måste kunna attrahera också kvalificerad utländsk arbetskraft. Höga skatter, brist på internationella skolor och svårigheter att komma in på arbetsmarknaden för medföljande är några av de hinder som måste rivas.

Skattepolitiken är lika viktig att förändra. Den totala svenska skattekvoten är just nu på väg uppåt, vilket är mycket olyckligt. Att sänka totalbeskattningen är viktigt nog, men också att överväga vilka skatter som har störst skadeverkningar. De mest angelägna skattesänkningarna i detta sammanhang är att införa en ägarbeskattning, som inte diskriminerar privat svenskt ägande, och att sänka de högsta marginalsatterna, som har stor betydelse för lätttrölig kvalificerad arbetskraft.

Kvaliteten på arbetskraftens utbildning är en av de viktigaste faktorerna när det gäller företagens val av lokalisering för sin verksamhet. Därför kommer en satsning på att utbilda kvalificerad arbetskraft att ge stora fördelar för framtiden. En sådan satsning kräver dock mer än Wärnerssonpengar. Lika viktigt är att forskningen främjas. Inte bara för att få fram ny kunskap. Forskningen spelar också en viktig roll för landets förmåga att ta till sig den kunskap som redan finns på annat håll. De svenska snilleindustrierna sprang inte fixa och färdiga ur sina grundares huvuden - de byggde ofta på kombinationer med patent från andra uppfinnare och andra länder.

Starka och skapande forskningsmiljöer genererar nya idéer, men utbildar också de människor som det övriga samhället behöver för att utnyttja nyheter från hela världen. Därför är det angeläget att öka satsningen på svensk forskning, men också att ge forskarna större utrymme än de har i dag.

Att stora delar av forskningsanslagen förutsätter tidsödande ansökningsprocedurer är ett slöseri med tid, både för dem som skriver ansökningar och för dem som granskar dem. Fakulteter och forskningsinstitut borde i större utsträckning själva få fördela anslag, med utvärdering av vad som faktiskt gjorts som grund för fortsatta tillskott.

För att vi ska nå högre utbildningsnivåer och få en mer framgångsrik forskning krävs också förändringar i utbildnings- och lönestrukturerna. I flera årtionden har de byggt på

att utbildning ska vara så billigt som möjligt för dem som går igenom den, allt för att bibehålla en starkt sammanpressad lönestruktur. I en öppen internationell ekonomi är det en farlig strategi. Det illustrerades häromåret av att svenska sjuksköterskor som studerat på jämförelsevis goda villkor sökte sig över till Danmark, där mindre gynnsam studiefinansiering kompenseras med högre löner efter examen. De som flyttade förenade det goda i två system.

Risken är att det upprepas i större skala och för fler yrken. Därför är det viktigt att staten och arbetsgivarna bejaktar löner och skatter som belönar ansvar, initiativ och kompetens, samtidigt som det blir lättare för människor att röra sig, utbilda sig och ta på sig nya uppgifter - i Sverige. Samtidigt måste makthavarna förändra sin syn på geografien. Ofta är de stora städerna de enda tänkbara lokaliseringarna för kunskapsintensiva företag. Alternativet för en potentiell investerare i Stockholmsregionen är sällan Simrishamn eller Härnösand utan London eller Frankfurt.

Därför är det nödvändigt att skapa goda livsvillkor för människor och utvecklingsförutsättningar för företag i storstäderna. En regionalpolitik som bygger på brandskattning av Stockholmsregionen är på sikt förödande för hela landet. Stockholm är rikskans styrke och rikedom, konstaterade redan Axel Oxenstierna. Det är tillväxten som betalar de traditionella regionalpolitiska insatserna.

Globaliseringen måste hanteras som seglaren hanterar vinden. För en seglare som är inställd på att nå ett visst mål innebär en vindkantring inte att hon inte längre kan nå det uppsatta målet - däremot måste hon ändra segelsättningen och kanske även färdvägen.

På samma sätt kan de traditionella målen för politiken fortfarande nås. Om vi i god tid utformar en klok politik för att utnyttja globaliseringens möjligheter kan Sverige höra till dem som gynnas mest av den, precis som vid förra sekelskiftet.

Författare: Ulf Jakobsson Chef för Industriens utredningsinstitut Gunnar Wetterberg
Samhällspolitisk chef på Saco

©Moderna Tider eller artikelförfattaren.